

зафиксированное статичное состояние, но скорее, как набор непостоянных идей, представлений и модусов поведения, рассматриваемых в определенном контексте. Анализировать «материнскую заботу» – значит высвечивать активную природу материнства. Последнее является важным изменением, поскольку традиционный взгляд на материнство в западной культуре всегда связывался с пассивностью и отсутствием власти. Именно такие подходы проложили путь пониманию материнского поведения как перформативного и потенциально разрушительного. Ученые подчеркивают, что понятие материнской перформативности (о чем подробнее несколько позже) является и продуктивным, и проблематичным, в любом случае – требующим акцента на этических вопросах [11].

Материнское поведение, рассматриваемое в таком русле, несомненно, содержит потенциальный подрыв доминирующих дискурсов материнства. Такое понимание материнства открывает пространство для идеи о материнской «деятельности», «свободе воли» («agency»). По Батлер, последнее означает вариации повтора практик, составляющих гендер, который конституирует «agency», то есть варьировать повтор материнских практик означает влиять на материнскую деятельность.

То, что идентичность является эффектом, означает, по Дж. Батлер, что она не является «фатально» определенной или полностью искусственной. То, что конструируемый статус идентичности понимается неверно в этих конфликтующих направлениях, указывает на те пути, в которых феминистский дискурс оказался в ловушке ненужного бинаризма свободной воли и детерминизма. Конструктивизм не противостоит деятельности, он является необходимой сценой деятельности, теми

терминами, которые артикулируют деятельность и которые делают ее культурно интеллигибельной.

Если идентичности более не являются неизменными, а политики более не понимаются как набор практик, извлеченных из предполагаемых интересов, принадлежащих набору «готовых» субъектов, новые конфигурации политик несомненно будут возникать на руинах старых дискурсивных практик.

1. Николчина М. Значение и матереубийство [Текст] / Милена Николчина. Значение и матереубийство. – М.: Идея - Пресс, 2003. – 180 с.
2. Deutscher P. Yielding Gender [Text] / Penelope Lisa Deutscher // – London and New York: Routledge, 2004. – 223 p.
3. Kristeva J. Oscillation between Power and Denial [Text] / Julia Kristeva // New French Feminism. – Eds. – E. Marks, I. de Courtivron. – New York: Schocken Books, 1981. – P. 165-167.
4. Kristeva J. Revolution in Poetic Language [Text] / Julia Kristeva // – New York: Columbia Univ. Press, 1984. – 645 p.
5. Kristeva J. Tales of Love [Text] / Julia Kristeva // – New York: Columbia Univ. Press, 1987. – 414 p.
6. Rose J. Sexuality in the Field of Vision [Text] / Jacqueline Rose // – London: Verso NLB, 2005. – 256 p.
7. Kristeva J. Powers of Horror: An Essay on Abjection [Text] / Julia Kristeva // – New York: Columbia Univ. Press, 1982. – 247 p.
8. Kristeva J. In the Beginning Was Love. Psychoanalysis and Faith [Text]. Julia Kristeva // – New York: Columbia Univ. Press, 1988. – 63 p.
9. Kristeva J. Polylogue [Text] / Julia Kristeva // – Paris: Seuil, 1977. – 541 p.
10. Официальный сайт Кристевой Юлии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.kristeva.fr/motherhood.html.
11. Jeremiah E. Motherhood to Mothering and Beyond [Text] / Emily Jeremiah // Journal of the Association for Research on Mothering. – Vol. 8, Number 1,2, 2006. – P. 21-33.

Анатолій Мартинюк

УДК УДК 141. 35

Постать академіка Анатолія Авдієвського і обрії української музичної культури сьогодення

В роботі розкривається творчий феномен та багатогранна діяльність – визначного музичного діяча, одного з фундаторів сучасної музичної культури і педагогіки незалежної України, диригента, академіка Анатолія Авдієвського. Аналізується роль світоглядного навантаження музичного мистецтва в історично-культурному контексті розвитку хорового жанру епохи. Обґрунтовується значущість

особистісно-духовного начала в діяльності видатного Майстра для сьогоденних обривів і глибин взаємопроникнення української і світової музично-пісенної культури.

Ключові слова: історично-культурний контекст розвитку музичного мистецтва України, світоглядне навантаження музичної культури, диригент і педагог Анатолій Авдієвський.

The paper revealed the creative phenomenon and many-sided activity of prominent musical figure, one of founders of modern musical culture of independent Ukraine, conductor, academician Anatoliy Avdievskij, open up In-process. A role is analysed world view loading of musical art in the historically-cultural context of development of choral genre of epoch. Meaningfulness of the personality-spiritual beginning is grounded in activity of prominent Master for today's horizons and depths of interpenetration of the Ukrainian and world musically-song culture.

Key words: historical and cultural context of development of musical art of Ukraine, world view loading of musical culture, conductor and teacher Anatoliy Avdievskij.

Творчості одного з найвизначніших представників одеської хорової школи – хорового диригента, композитора, народного артиста України, професора, академіка АПН України Анатолія Авдієвського посвячена не одна наукова і мистецтвознавча робота. У низці ґрунтовних наукових праць визначних музикознавців Миколи Гордійчука, Галини Степанченко, Сергія Горбенка та багатьох інших дослідників достатньо різнопланово знайшов відображення творчий шлях, еволюція музично-виконавського стилю та розкриття феномену диригентсько-хорової школи академіка – визначного музичного діяча, який став одним із фундаторів музичної культури і педагогіки незалежної України.

Аналіз наукових праць зазначених та багатьох інших авторів потверджує нас у думці, що художній світогляд та музично-хорова естетика Анатолія Авдієвського не лише спричинилися до значного розширення репертуарних обривів та збагачення системи музично-виражальних засобів і обумовили еволюцію виконавського стилю сучасного українського народного хору, але й усталилися в одну з домінуючих ліній в системі української музичної культури.

Пропонований нижче комплексний огляд творчої діяльності видатного диригента в історично-культурному контексті розвитку хорового жанру епохи, на нашу думку, дозволить не лише ширше окреслити витoki і джерела формування художнього світогляду Анатолія Авдієвського, виявити основні риси виконавської естетики А.Авдієвського як художнього керівника, висвітлити новаторські творчі пошуки А.Авдієвського щодо створення універсальної моделі художнього колективу, а й розкрити

значущість особистісно-людського начала в діяльності видатного Майстра для сьогоденних обривів і глибин взаємопроникнення української і світової музично-пісенної культури.

Анатолій Тимофійович Авдієвський народився 16 серпня 1933 року в селі Федвар, Знам'янського району, Кіровоградської області. Коріння його роду походить з села Авдіївка, що на Чернігівщині. Рід Авдієвських дав назву селу. Як зазначав в одному з інтерв'ю А.Т. Авдієвський його батьки в ті страшні роки опинилися на Чернігівщині щоб зберегти сім'ю від переслідувань, оскільки його діди були репресовані і загинули під час проведення колективізації. В 1940 році сім'я переїздить до села Цебриково, Великомихайлівського району Одеської області, де пройшли дитячі роки майбутнього диригента і де він навчався у середній школі.

Вагому роль у формуванні світогляду та мистецької обдарованості А.Авдієвського відіграло його родинне середовище. Батько видатного диригента Тимофій Іванович і мати Ганна Юхимівна, були високоосвіченими людьми, вони обоє закінчили Харківський ветеринарний інститут і все життя працювали за фахом. Музична обдарованість Анатолія Авдієвського виявилася уже в ранньому дитинстві. Материнська ласкава колискова, щемливі і тужливі пісні краян були першопочатками його тяжіння до народної пісні. Великий музичний талант Анатолій Авдієвський успадкував передусім від свого батька, який мав прекрасний голос і чудово виконував українські народні пісні. Такі перлини народної музичної творчості «Повій, вітре, на Вкраїну», «Дивлюсь я на небо», «Зелене жито зелене», які постійно лунали в

батьківському домі і на все життя залишили незабутні спогади в душі його сина.

Під керуванням учителя музики Дмитра Івановича Коротєєва Анатолій Авдієвський співав у шкільному хорі, де виявив гарний голос і непересічні музичні здібності. Він захоплювався звучанням місцевого духового оркестру і з великим інтересом опановував мистецтво гри на різних музичних інструментах: баяні, акордеоні, скрипці, трубі. Подружжя Каратєєвих-Дмитро Іванович та Валентина Миколаївна, яка викладала в Анатолія історію і була класним керівником у 5-7 класах залишили теж спогади про свого учня. Вони зазначали, що він не тільки з юних літ був надзвичайно талановитим, але й завжди людяний і привітний, ввічливий і добрий [6].

У 1958 році після завершення навчання в Одеській державній консерваторії імені А.В.Нежданової розпочинається надзвичайно плідна музично-виконавська діяльність Анатолія Авдієвського як художнього керівника Поліського народного хору «Льонок». Уже в ті роки А.Авдієвський розкривається як людина великого художнього обдарування. Це засвідчує стрімка динаміка професійного росту керованого ним хору, неабиякий організаторський хист, надзвичайна майстерність щодо проведення репетиційного процесу та створення неповторних виконавських інтерпретацій хорових творів. Уже перші виступи Поліського народного хору під керуванням Анатолія Авдієвського залишили незабутні спомини в свідомості сучасників. Як згадує заслужена артистка України Ірина Мельниченко, яка в той час навчалася у Київській консерваторії, вона була вражена чистотою інтонації, ансамблевою злагодженістю, звучанням народного грудного регістру. Найбільш яскраві спогади пов'язані з тим, що виступ хору нагадував театральне дійство. «Хор не стояв, а рухався усією органікою, як жива фантастична істота». Високомайстерне втілення хорових творів, передусім таких як «Цвіте терен», «По садочку ходжу», «Ой чий то кінь стоїть» зачарувало її, вразило до глибини душі [6]. Надзвичайно висока виконавська культура цього хорового колективу віддзеркалює не тільки великий талант його художнього керівника Анатолія Авдієвського, але і його надзвичайний дар щодо передачі свого досвіду, знань, майстерності іншим. Праця з поліським колективом розкрила сутнісні

риси А.Авдієвського як надзвичайно багатогранної особистості та визначило її подальші обрії, а універсалізм творчого обдарування, плідна праця в царині музичного мистецтва у різноманітних його проявах уже тоді споріднюють постать диригента з іншими визначними представниками української диригентсько-хорової школи, передусім з його безпосередніми наставниками професорами Костянтином Пігровим і Дмитром Загребським.

У 1966 році А.Т. Авдієвський стає головним диригентом і художнім керівником Українського народного хору, який отримує ім'я його фундатора і багаторічного керівника Григорія Верьовки. Багатолітня подвижницька праця А. Авдієвського з Українським народним хором має своїм підґрунтям кращі музично-виконавські традиції, сформовані засновниками колективу Григорієм Верьовкою та Елеонорою Скрипчинською. У своїх спогадах про Е.П. Скрипчинську А.Т. Авдієвський висловлював думку про те, що він завжди уважно прислухався до її порад щодо збереження мистецьких настанов Г.Г.Верьовки [6], щодо розширення репертуарних обріїв колективу, збагачення його темброво-динамічної палітри та удосконалення виконавської культури. Ці ідеї стали культуротворчим кредо А.Авдієвського, в якому знайшли відбиток його великий диригентський талант, неосяжний гуманітарний світогляд і вроджений великий дар до глибинного осмислення художньої образності та стилістики музичних творів.

Філософське бачення своєрідного духовного світу та стильових ознак того чи іншого музичного твору не тільки в царині народного мистецтва, а й у всьому жанровому розмаїтті національної композиторської школи завжди стає у А.Авдієвського джерелом неповторних виконавських інтерпретацій. Вагоме місце в програмах хору цієї пори посідають твори, які є еталонними з точки зору втілення багатовікових традицій українського народного багатоголосного співу. Однією з таких перлин є пісня «Ой гиля, гиля, гусоньки на став». З неперевершеною майстерністю керований А.Авдієвським хоровий колектив відтворює образний зміст та стильові особливості цієї пісні, тому вона звучить у такому музичному викладі та у такій виконавській манері, як її співали у

народі не одне століття, а у творчій діяльності Анатолія Авдієвського як художнього керівника Українського народного хору імені Григорія Верьовки продовжують виразно простежуватися дві основні тенденції – прагнення зберегти найбільш цінні мистецькі здобутки колективу і пошуки нових шляхів, які б сприяли збагаченню жанрово-стилістичної палітри і досягненню більш високого рівня виконавської культури.

Цей етап у житті колективу позначений плідною працею і втіленням різноманітних культурно-мистецьких проєктів. Людина великого таланту і культури, Анатолій Авдієвський глибоко проникає у всі сторони життя такого складного організму, яким є Український народний хор імені Григорія Верьовки, а висока ерудиція А.Авдієвського в галузі народного музичного інструментарію дозволила йому висловити низку цінних ідей, втілення яких сприяло формуванню сучасного складу оркестру народних інструментів.

Сутність цих новацій стане більш зрозумілою якщо простежити еволюцію оркестру народних інструментів у складі Українського народного хору, оскільки за період свого існування оркестр зазнав змін, як щодо інструментального складу, так і за своїм напрямком, а кількісний і якісний склад народного оркестру змінювався в залежності від індивідуального бачення того чи іншого диригента. Скажімо, окреслюючи новий творчий напрямок оркестру народних інструментів у складі народного хору А.Авдієвський обґрунтовує необхідність введення до його складу старовинного музичного інструменту – кобзи. Мистецькі пошуки А.Авдієвського тих років яскраво постають у спогадах професора Віктора Гуцала [6], який відзначає такі риси звучання його колективів, як точність інтонування, розгорнуту динамічну шкалу, рельєфність акордового наповнення, виразно-об'ємне звучання мелодії. Неповторна краса і велич національного художнього колективу виявляються тоді, коли до хору додається оркестр і багетна група, утворюючи єдиний творчий організм, натхнений волею визначного Майстра [6].

У своїх роздумах про видатного діяча музичної культури Анатолія Авдієвського головний диригент і художній керівник Національної академічної хорової капели «Думка» Євген Савчук наголошує на тому, яким важливим і щасливим для нього був той

час коли він працював разом зі своїм наставником в народному хорі, оскільки пригаданий Анатолію Авдієвському унікальний дар щодо проведення репетиційного процесу та здійснення різноманітних культурно-мистецьких проєктів з художнім колективом сам по собі був чудовою школою професійної майстерності вже на початковому етапі диригентської діяльності [6].

Є. Савчук висловлює думку багатьох колег, коли вказує, що Анатолій Авдієвський – неординарна особистість, наділена не тільки великим диригентським талантом, а й надзвичайним умінням здійснювати на найвищому рівні творчий процес у такому складному і важливому у національній музичній культурі художньому колективі, яким є Український народний хор імені Григорія Верьовки як мистецька організація, що охоплює дуже багато відмінних складових: хоровий, сольний, ансамблевий спів; народна хореографія, народна інструментальна музика, народний костюм, орнамент. Є достатньо свідчень тому, що Анатолій Авдієвський не тільки з розумінням, пошаною і справжнім пієтетом віднісся до творчих надбань свого попередника, а й збагатив мистецтво колективу новими рисами, які також випливали із самобутніх духовних надбань нації, натхненно працюючи над втіленням своїх художніх задумів з хоровим колективом [6].

В процесі створення тієї чи іншої виконавської інтерпретації він постійно прагнув до збагачення мистецької палітри хору. Як згадував сам А.Авдієвський предметом його постійних роздумів у цей час була ідея осмисленості співу [1]. Вивчення досвіду театрального мистецтва дозволило йому поглибити своє бачення музично-виконавського процесу і наповнити його новими рисами.

Світовідчуттю А.Авдієвського виявилися близькими окремі положення театральної та педагогічної концепції К.Станіславського, В. Мейєрхольда і Леся Курбаса. Провідною ідеєю фундаторів цих театральних шкіл було досягнення такого високого рівня володіння технікою акторської майстерності, коли вся поведінка людини у найтонших її проявах, і навіть різний емоційний стан отримують втілення за допомогою зовнішніх образів, постатей, тембрової інтонації тощо. Сам Анатолій Авдієвський натхненно працював над

втіленням своїх художніх задумів з хором колективом. В процесі створення тієї чи іншої виконавської інтерпретації він постійно прагнув до збагачення мистецької палітри хору. Як згадував сам А.Авдієвський предметом його постійних роздумів у цей час була ідея осмисленості співу [3].

У своїх роздумах про українську народну пісню, Анатолій Авдієвський наголошує на притаманній їм мудрості, вражаючій драматургії, глибокому філософському звучанні – тих художніх цінностях, що заслуговують найглибшого розуміння, вивчення, опанування та поваги, як і історія народу що їх створив, оскільки без розуміння і справжньої поваги до цього феномену наші патріотичні гасла позбавлені всякого сенсу [3]. Тож не дивно, що саме вивчення досвіду театрального мистецтва дозволило йому поглибити своє бачення музично-виконавського процесу і наповнити його новими рисами, як на те вказує, окреслюючи портрет Анатолія Авдієвського – диригента, артистка хору Поліна Павлюченко, наголошуючи на його багатогранності, дивовижному відчутті стилістичних і змістовних засад української народної пісні, її витонченій інтерпретації, умінні віднайти родзинку в кожному музичному звуці і творі [6].

Надзвичайно яскраво багатогранність мистецького обдарування та висока музична культура А.Авдієвського виявляються під час проведення репетицій хору з оркестром народних інструментів. З притаманною йому високою майстерністю диригент досягає необхідного динамічного балансу і злиття тембрів хору зі звучанням оркестру. А Авдієвський виявляє глибоке розуміння природи музичних інструментів, що дозволяє йому цілісно відтворювати яскраві художні образи, сповненні неповторного національного колориту. Досконало виконавська інтерпретація диригентом фольклорних мелодій у їхніх природних гармонізаціях вразила сучасників ще незанимаючими та надзвичайно яскравими образами, а самотуність мистецького обдарування Анатолія Авдієвського розкрилася з усією повнотою у тлумаченні кожної горизонтальної вокальної лінії у багатоголосній музичній тканині, як довершеної самостійної мелодії, котра так органічно зливається з іншими в процесі єдиного звучання.

В Українському народному хорі імені Григорія Верьовки під художнім керуванням

А.Авдієвського яскраво розкрилося мистецьке обдарування цілої плеяди визначних діячів національної культури. Саме в цьому чудовому колективі всебічно відкрився самотунний талант визначної співачки, народної артистки України Ніни Матвієнко. Її надзвичайної краси голос та витончена манера співу збагатили загальну звукову палітру хорового колективу новими емоційними і термальними барвами.

Виконані хором та його солісткою Ніною Матвієнко такі шедеври вокального мистецтва, як твори «Лелеченьки» Олександра Білаша на вірші Дмитра Павличка, «Колискова» Анатолія Авдієвського на вірші Лесі Українки, українські народні пісні «Цвіте терен», «Висока верба», «Глибокий колодязю», із фольк-опери Є. Станковича «Цвіт папороті» та інші були сповнені надзвичайної виразності та натхнення. Перед сучасниками не тільки на теренах України, а за її межами відкрився безмежний світ образів в царині національної-музичної культури. Довершена інтерпретація цих та інших творів під орудою визначного диригента розширила жанрово-стилістичні обрії мистецького колективу і стала важливим етапом в його історії.

В мистецтві Анатолія Авдієвського як знакової постагі сучасної національної диригентсько-хорової школи, як наголошує М.Гордійчук, поєднуються пошанування до кращих художніх традицій з динамічним новаторством, надзвичайний природний дар щодо усвідомлення образності та індивідуальної сутності певного творчого зразка, які завжди стають джерелом неповторних виконавських інтерпретацій [6]. Професор М.Гордійчук робить висновок про те, що ці та інші риси різнобічного художнього обдарування Анатолія Авдієвського оправлені в яскраві та правдиві грані високої духовної культури визначного диригента.

Вагомим є внесок А.Т.Авдієвського в розвиток музично-педагогічної освіти в Україні. Очолоюючи протягом багатьох років кафедру методики музичного виховання, співів та хорового диригування на музично-педагогічному факультеті Українського державного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова, він проводить велику організаційну, навчальну, творчо-виконавську та наукову роботу. Під його науковим керівництвом створено програму з музики, в основу якої покладено методологічну, культурологічну та

соціологічну концепції, що ґрунтуються на таких висхідних засадах: українська музична культура відзначається самобутніми національними особливостями і одночасно є складовою частиною європейської культури [2].

Узагальнюючи вищевикладене, маємо всі підстави стверджувати, що постать одного із найяскравіших представників сучасної диригентсько-хорової школи Анатолія Авдієвського стала визначним явищем в історії національної музичної культури другої половини ХХ початку ХХІ століть. Як слушно стверджує С. Горбенко, художній світогляд та музично-хорова естетика Анатолія Авдієвського, значною мірою сприяла розширення репертуарних обріїв та збагачення системи музично-виражальних засобів, що в свою чергу обумовили еволюцію виконавського стилю Українського народного хору. Анатолій Авдієвський уперше ввів до мистецького обігу широкий масив хорової літератури, а особливою заслугою видатного диригента є довершена інтерпретація тієї частини національного хорового надбання, яка через різноманітні ідеологічні доктрини в ХХ столітті була вилучена із культурно-мистецького процесу. Починаючи із середини сімдесятих років минулого століття Українським народним хором під орудою Анатолія Авдієвського було створено низку концертних програм, в яких зазвучала ця музика. Вона стала для сучасників відкриттям неосяжного образного світу та розмаїття музичної лексики. Одночасно її звукове втілення засвідчило стрімку динаміку еволюції виконавського стилю художнього колективу та зростання його мистецької культури.

Творчі проекти, здійсненні академіком Анатолієм Авдієвським на перетині ХХ-ХХІ століття відзначаються глибиною художніх концепцій, яскравим втіленням ідеї синтезу різних видів мистецтва, довершеною виконавською стилістикою. Він не тільки з розумінням віднісся до творчих надбань своїх попередників на мистецькій і педагогічній нивах, а й збагатив їх новими рисами, які також вишпивали із самобутніх духовних надбань нації [7]. Багатогранна діяльність видатного майстра, його новаторські пошуки у напрямку взаємодії

специфічного стилю і манери народного співу з багатомістовими традиціями академічного хорового виконавства увінчалися плідними успіхами, сприяли небувалому розквіту цього колективу. Великий диригентський талант, глибокі і різнобічні знання в галузі хорового мистецтва, народної пісні, музики і танцю, досконале володіння виконавським вокально-хоровим процесом, невпинний творчий пошук - ось ті риси, якими позначена діяльність цього самобутнього митця.

Не менш упевнено можемо стверджувати, що і музично-виконавська школа академіка Анатолія Авдієвського постає визначним явищем в соціокультурному просторі України другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Глибина художнього світогляду і неповторне втілення духу українського народу у його пісні, оновлена музично-педагогічна концепція виховання талановитої молоді і вся багатолітня подвижницька праця А. Авдієвського на теренах української культури і педагогіки мають глибокий вплив на формування національної самосвідомості та духовного світу співвітчизників. Ці ж риси непересічної особистості й укладають у своїй сукупності для продовжувачів його справи взірць чину носія високої української музичної Культури.

1. Авдієвський А.Т. На хвилях відродження // Музика. – 1992. - №2.- С.24-25
2. Авдієвський А.Т., Горбенко С.С. Освітня діяльність мистецької кафедри: від витоків до сучасності: історико-інформаційний довідник. - К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – 190 с.
3. Авдієвський А.Т. У руслі національно-культурних традицій / Мистецтво і освіта -2001-№2
4. Гадалова І.М. Світоч української культури // Мистецтво у школі. Вип. 1. - К.: Обрій, 1996. - С. 17-24
5. Горбенко С.С. Велетень української музичної культури / С. Горбенко // Мистецтво та освіта: Художня культура. Естетичне виховання. - 2009. - №1. - С. 60-61
6. Корнійчук В. Маестро Анатолій Авдієвський. Портрет хору з мозаїки / В. Корнійчук. - К.: ВЦ „Криниця”, 2012. - 489 с.
7. Мартинюк А.К. Диригентсько-хорові школи в Україні і освіта // Теоретичні та практичні питання культурології: 36. наук, статей. Вип. 3.- Запоріжжя: ЗДУ, 2000.- С.106-112